

**ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ
ОҚЫТУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕЛЕУ
ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ**

УДК 376.41

С.С. Жакипбекова¹, А.Н. Садық²

¹ғылыми жетекшісі, PhD, аға оқытушы, Sauleskorpion@mail.ru

*²7M01906-Арнайы педагогика: Инклюзивті білім беру мамандығының 1 курс
магистранты, musicaika@mail.ru,*

^{1,2}Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қаласы, Қазақстан

**ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҰСАҚ МОТОРИКАЛЫ ДАМУЫ МЕН СӨЙЛЕУІН ЖЕДЕЛДЕТЕТІН
НЕЙРОГИМНАСТИКАЛЫҚ ЖАТТЫҒУЛАР**

Аңдатпа

Мақалада психикалық дамуы тежелген мектеп жасына дейінгі балалар дамуын нейрогимнастикалық жаттығулар арқылы шешу жолдары енгізілген. Бұл процеске халық ауыз әдебиеті үлгілері қатысатыны көрсетілген. Нейрогимнастикалық жаттығулар қолдану арқылы ұсақ қол моторикасын дамытудың тиімділігі қарастырылған.

Түйін сөздер: психикалық дамуы тежелген, нейрогимнастика жаттығулары, ұсақ қол моторикасы.

С.С. Жакипбекова¹, А.Н. Садық²

¹научный руководитель, PhD, старший преподаватель, Sauleskorpion@mail.ru

*²7M01906– магистрант 1 курса специальности -Специальная педагогика: Инклюзивное
образование, musicaika@mail.ru,*

^{1,2}КазНПУ имени Абая, город Алматы, Казахстан

**НЕЙРОГИМНАСТИЧЕСКИЕ УПРАЖНЕНИЯ, УСКОРЯЮЩИЕ МЕЛКУЮ
МОТОРИКУ И РЕЧЬ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ЗАДЕРЖКОЙ
ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ**

Аннотация

В статье представлены пути решения проблем развития детей дошкольного возраста с задержкой психического развития с помощью нейрогимнастических упражнений. Показано, что в этом процессе участвуют образцы устного народного творчества. Рассмотрена эффективность развития мелкой моторики рук с использованием нейрогимнастических упражнений.

Ключевые слова: задержка психического развития, упражнения нейрогимнастики, мелкая моторика рук.

S.S. Zhakipbekova¹, A.N. Sadyk²

¹scientific director, PhD, senior lecturer, sauleskorpion@mail.ru

¹1st course master specialty - Special Pedagogy: Inclusive education, musicaika@mail.ru,

^{1,2}Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Almaty city, Kazakhstan

NEURO-GYMNASTIC EXERCISES THAT ACCELERATE FINE MOTOR SKILLS AND SPEECH OF PRESCHOOL CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION

Abstract

The article presents ways to solve the problems of development of preschool children with mental retardation with the help of neurogymnastic exercises. It is shown that samples of oral folk art participate in this process. The effectiveness of the development of fine motor skills of the hands using neurogymnastic exercises is considered.

Keywords: mental retardation, neurogymnastics exercises, fine motor skills of the hands.

Экологиялық өзгерістерге байланысты қазіргі таңда логопедиялық практикада мектеп жасына дейінгі балалардың психикалық дамуының тежелуі, бейімделу проблемалары артып келеді. Ал оларда ұсақ моторикалы дамудың төмен болуы тіпті жиі кездесетін құбылыс. Бұл дегеніміз – мектеп жасына дейінгі балалардың қимыл-қозғалысқа, яғни жүгіріп-секіруге құлшынысы төмен, қолына затты ұстап, оны алысқа лақтыру қасиеті дамымаған. Белгілі бір бағыттан келесі бағытқа ауысуы нашар. Сонымен қатар киіну барысында түймесін шешу немесе түймелеу секілді әрекеттер қолынан келмеуі байқалады. Тіпті қарындашты ыңғайсыз ұстайды. Оларға конструктордың шашыраңқы бөлшектерін жинау, жұмбақтармен, санау таяқшаларымен, мозаикамен жұмыс істеу қиын болуы мүмкін. Олар басқа балалар сүйетін модельдеу мен аппликациядан бас тартады.

Психикалық дамуы тежелген мектеп жасына дейінгі балаларда ойлаудың барлық формаларының дамуында артта қалушылық бар. Ол ең алдымен ауызша-логикалық ойлау мәселелерін шешу кезінде анықталады. Сонымен қатар сөйлеудің әртүрлі аспектілерінің бұзылуы байқалады. Ғалымдар сөйлеудің даму деңгейі саусақтардың жұқа қозғалыстарының қалыптасу дәрежесіне тікелей байланысты екенін дәлелдеді, психикалық дамуы тежелген ересек мектеп жасына дейінгі балаларда ұсақ моториканың бұзылуы мектептің басында жазуды меңгеруді қиындатады. Оны уақытында түзетпесе, салдары қиын болады. Мектепке дейінгі жаста ұсақ моториканы дамыту және қол қимылдарын үйлестіру маңызды болуы керек. Оның одан әрі дамуы баланың саусақтарын қалай басқаруды білуіне байланысты. Ұсақ моториканы дамытумен қатар есте сақтау, зейін және сөздік қор да дамиды.

Психикалық дамуы тежелген балаларға толық кешенді психокоррекциялық жұмыс қажет. Өйткені даму барысында жоғарыда айтылған олқылықтарды жеңу әрі патологиялық жағдайға ұласуын болдырмау керек. Тіпті психикалық денсаулықты нығайту мақсаты да осы жерде кезек күттірмейтін мәселе.

Балалардың дамуына қатысты осы мәселені шешудің ең басты жолы – нейрогимнастиканы қолдану.

Нейрогимнастика – мидың жан-жақты жаттығуына бағытталған көп функционалды жаттығулардың жиынтығы [1, 66]. Бұл жаттығулар тек мидың жаттығуына ғана емес, сонымен қатар танымдық қабілеттерге байланысты қаншама мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Нейрогимнастика мен ойындарды қолдана отырып психикалық дамуы тежелген мектеп жасына дейінгі балалардың даму қарқынын жоғарылатуға болады.

Нейрогимнастика психикалық процестердің ми ұйымының қалыптасуы қалай жүретінін зерттеуден бастау алды. Ол – әртүрлі неврологиялық аурулары мен синдромдары бар балаларға көмек көрсетудің санамен байланысты түрі [1, 43]. Мысалы: аутизм спектрінің бұзылуы, дизартрия және басқа да аурулар.

Нейрогимнастика мидың оң және сол жақ жарты шарларының жұмысын синхрондауға арналған. Адам миының жарты шарларының жұмысындағы негізгі айырмашылықтарды алғаш рет американдық ғалым, Нобель сыйлығының лауреаты Р.Сперри ашты [1, 80]. Ол өз еңбектерінде оң және сол жақ ми жарты шарларының міндеттері бар екенін атап өтті. Сол жақ жарты шар логикалық мәселелерді шешсе, оң жақ ми шығармашылық міндеттерді шешеді.

Сәйкесінше, адам қиялдаған кезде, сурет салғанда және кез келген басқа шығармашылық қызметпен айналысқан уақытта, оң жақ жарты шар белсенді болады. Ал бір нәрсені талдап, таласқа түскен уақытта сол жақ жарты шар өз белсенділігін көрсетеді.

Ми жарты шарлары арасында белсенділіктің тұрақты таралуы бар. Екі жарты шар белсенді болған жағдайда ғана ми дұрыс жұмыс жасайтын болады.

Алайда корпус каллосумында проблемалар туындаған жағдайда сол және оң жарты шарларының арасындағы қарым-қатынастың бұзылуы орын алады. Нәтижесінде олардың біреуі негізгі жұмысты өз жауапкершілігіне алады. Ал екінші жарты шар болса, бұғатталады [1, 96]. Бұл дегеніміз – ол дамуды тоқтатады, атап айтқанда, кеңістіктік бағдарланудың бұзылуына әкеліп соғады.

Осыған байланысты миды жұмысқа бейімдеудің негізгі міндеттері жарты шарлар арасындағы байланыс пен тепе-теңдікті қалпына келтіру, сонымен қатар мидың алдыңғы және артқы бөліктері арасындағы байланысты қалпына келтіру болады. Сондықтан нейрогимнастика жаттығуларын қолдану жоғары нәтижеге қол жеткізеді. Атап айтқанда:

- Жадты жақсарту, жаңа ақпаратты тез есте сақтау;
- Ми байланыстарын қайта ұйымдастыру;
- Ми жұмысын оңтайландыру;
- Зейінді арттыру;
- Сөйлеуді, ұсақ моториканы дамыту;
- Оң және сол жақ жарты шарлардың синхронды жұмысын ұйымдастыру;
- Мидың жасырын мүмкіндіктерін анықтау [1, 25].

Ал нейрогимнастиканың негізін қалаушы – Пол Э.Деннисон. 1980 жылдардың басында ерлі-зайыпты Деннисондар білім кинезиологиясын құрды. Ол – қозғалыс арқылы кеңейтілген оқыту. Пол Э.Деннисон 20 жыл бойы балалар мен ересектерге көмектескен топтық оқыту орталығында жұмыс істеді. Ол балалар «тек басымен ғана үйренеді» деген қорытындыға келді. Соның нәтижесінде мидың екі жарты шарын синхрондауды қамтамасыз ететін және оқу процесін жеңілдететін қарапайым әрі тиімді жаттығулар жасады. Ол 26 жаттығуды құрады. Пол Деннисон ол жаттығуларды Brain Gym деп атады [2, 78]. Бұл жаттығулар белгілі бір ретпен орындалатын қарапайым және нақты қозғалыстар жиынтығы. Сонымен қатар оқуда қиындыққа ұшыраған студенттеріне ақпаратты игеру қабілетін арттыруға және оқу үлгерімін жақсартуға көмектесті.

Кейіннен барлығы 40 беттен тұратын Деннисонның жаттығулар кітабы, әсіресе балаларға арналған жаттығулар жиынтығы бүкіл әлемдегі көптеген оқытушылар мен балалар психологтарының сеніміне ие болды. Сол себепті осы сала бойынша білім беру кинестезиологиясы едәуір дамыды.

Білім беру кинезиологиясы ми функцияларын біріктіру (қалпына келтіру, толықтыру) үшін қарапайым қимылдарды қолданады.

Деннисонның жаттығулары 4 топқа бөлінеді. Мектеп жасындағы балалар оларды өздері жасай алады, ал мектеп жасына дейінгілер немесе психикалық дамуы тежелген балалар ата-анасының көмегімен жүзе асыра алады. Нейрогимнастика оқу процесінде миға жаңа білім алуға көмектесу үшін жасалады [3, 47].

Нейрогимнастиканың тиімділігі туралы көптеген дәлелдер келтірілсе де, ғылыми зерттеулер Brain Gym жүйесінің оқу күнінде әдеттегі физикалық жаттығулар жасаған балалардың бақылау топтарымен салыстырғанда тиімділігі жоғары екенін ешкім растай алмайды.

Егер нейрогимнастиканы жүйелі және тыныш жағдайда жүргізсе жоғары нәтижесін көрсетеді. Әдетте оның тиімділігін арттыру үшін таңертеңгі гимнастика кезінде, түзету-дамыту іс-әрекеті кезінде, серуендеуде және балалардың еркін іс-әрекетінде жасау ұсынылады. Әр жаттығуды дәл орындау маңызды.

Ал психикалық дамуы тежелген балалардың даму проблемаларымен айналысатын мұғалімдер мен психологтар ұсақ моториканың маңызды рөлге ие екенін атап өтеді. Өйткені ол арқылы сананың жоғары қасиеттері дамиды. Мысалы: назар аудару, ойлау, үйлестіру, қиял, байқау, көру және есте сақтау, сөйлеу. Сонымен қатар күнделікті өмірде әртүрлі тұрмыстық және басқа да әрекеттерді орындау үшін үйлестірілген қозғалыстар қажет. Мұның бәріне ұсақ моторика жауап береді.

Егер саусақ қозғалыстарының дамуы артта қалса, онда сөйлеудің дамуы да кешеуілдейді. Дегенмен жалпы моторика нормадан жоғары болуы мүмкін. Осы саланың мамандарының көптеген зерттеулері саусақтардың қозғалысы орталық жүйке жүйесінің дамуын ынталандыру қызметіне жауап беретінін және сөйлеудің дамуын жеделдететінін дәлелдеді.

Күнделікті өмірде нейрогимнастика жаттығуларын жасау бала үшін өте маңызды. Ұсақ моториканың дұрыс дамуы балада сенсоримоторлы үйлестірудің қалыптасуын анықтайды. Бұл дегеніміз – қол мен көздің үйлесімді әрекеті. Көру арқылы бала айналадғы шындықты зерттейді. Оның қимылдарын басқарады. Көз қолды үйретеді. Ал бала басқаратын нысандағы қол қимылдары арқылы жаңа ақпарат ашылады. Көру және қол қимылдары баланың айналасын танудың негізгі көзіне айналады. Барлық заттарды зерттеп, қолдарымен сезініп, оны түсінгісі келеді. Бала өскен сайын көргендерін қайталау немесе жоспарды орындау үшін қолдары мен саусақтарын белсенді қолданады.

Мария Монтессоридың пікірінше, ұсақ моториканы дамытатын жаттығулардың көмегімен өзіне және заттарға назар аударуды үйренеді. Түймелерді дұрыс бекітуді, аяқ киімді байлауды үйренеді. Яғни, қолдың ұсақ моторикасы баланың тәуелсіздігін қалыптастыруға да ықпал етеді. Таңдалған жұмысты соңына дейін жеткізу, ол істен ләззат алу адамның жеке басын қалыптастыру үшін маңызы зор.

Психикалық дамуы тежелген балаларға ұсақ моториканы дамыту бойынша жұмысты кішкентай кезінен бастау керек. Ол жұмыстарға қарапайым жаттығулар, поэтикалық мәтінмен бірге жүру, өзін-өзі күтудің қарапайым дағдыларын дамыту: түймелерді бекітіп-ашу да жатады. Ұсақ моториканың дамуы үшін нейрогимнастиканың үлес салмағы зор. Нейрогимнастиканың мақсаттары:

- Халықаралық мамандандыруды дамыту;
- Еларалық өзара іс-қимылды дамыту;
- Ми жарты шарларының жұмысын синхрондау;
- Ұсақ моториканы дамыту;
- Психикалық дамуы тежелген балалардың қабілеттерін дамыту;
- Есте сақтау мен зейінін дамыту;
- Сөйлеуді, ойлауды дамыту [3, 31].

Кант «Қол – сыртқы мидың бір түрі» [4, 31] деп жазды. Бұл тұжырым кездейсоқ емес. Шынында да, ми қыртысында қолмен байланысты бір бөлік бар, сондықтан қолдың ұсақ моторикасын нейрогимникамен байланыстыру баланың дамуы үшін өте маңызды.

Ұсақ қол моторикасын жетілдіру мақсатында әртүрлі жаттығулар жасай отырып, психикалық дамуы тежелген бала қолдың кішкентай қимылдарын дамытады. Саусақтар мен қолдар жақсы қозғалғыштыққа, икемділікке ие болады. Қозғалыс қаттылығы жоғалады. Әдетте саусақтардың қимылдарын психикалық дамуының тежелуіне қарамастан дамытатын болса баланың сөйлеуінің үлес салмағы жоғарылайды. Сондықтан саусақтар мен қолдардың қимылдарын жаттықтыру баланың сөйлеуге ынталандыратын, артикуляциялық қозғалыстарды жақсартуға, қолдарды жазуға дайындауға және ең бастысы, ми қыртысының жұмысын жақсартатын, баланың ойлауының дамуын ынталандыратын күшті құрал.

Дененің барлық қозғалыстары мен сөйлеу моторикасының бірыңғай механизмдері бар. Сондықтан қолдың ұсақ моторикасының дамуы баланың сөйлеуінің дамуына жағымды әсер етеді.

Халық ауыз әдебиетінде сөйлеу мен қол қимылдарын біріктіретін көптеген үлгілер бар.

Қол моторикасын дамытуға арналған мынадай санамақты мысалға келтіруге болады:

Санамақты санайық,
Алақанды ашайық!
Бас бармақ қой бірінші,
Балан үйрек екінші,
Орған терек ортасы,
Шылдыр шүмек еркесі,
Шынашақ қой кенжесі,
Алақан ғой иесі [5, 52].

Байқалып тұрғандай, психикалық дамуы тежелген балалар санының артпауы үшін, тіпті мүлдем болмауы үшін қазақ фольклоры маңызды рөл атқарады. Жоғарыдағы санамақ ойыны арқылы психикасы тежелген баланың өзі сөзді байланыстырып айтуға қызығушылық танытады.

Сол секілді мақал-мәтел, жаңылтпаш, жұмбақ, ертегі, ойын-өлеңдер ана тілін меңгеріп, дыбыстық қателіктерге бой алдырмауға ықпал етеді. Ойын-өлеңдер баланың ойлауын шығармашылық тұрғыда дамыту үшін баға жетпейтін негізгі құрал.

Халық ауыз әдебиетіндегі әдемі өрнектелген сөздер тізбегі балаларға түсінікті болсын деп жеңіл, ұйқасы тез оқылуы үшін қарапайым түрде жазылған. Ойын-өлеңдер мен санамақтар әр баланың жас ерекшелігіне қарай қолданылатын болса бала сөйлеуі жедел болып, өз жасында еш қиындыққа тап болмайды.

Күнделікті тұрмыста қайталана беретін іс-әрекетті үйрету кезінде ойын-өлеңнің пайдасы зор. Әсіресе, ұсақ қол моторикасын дамыту үшін ойын-өлеңді былайша қолдануға болады:

Қол жуамыз қанекей (екі қолды алға шығарады),

Келші, жақын балақай!

Ысқылайық тезірек (екі алақанды бір-біріне қосып, үйкелейді),

Алақанды, қанекей.

Екі қолға қарайық, (алақандарды ашып-жұмып, қуаныш сезімін білдіреді),

Қуанайық, халайық!

Тамаша ғой, екі қол (қолдарын айналаға көрсетеді)

«Таза» деп жар салайық (денесін оң жаққа бұрып, алақандарды қосып үйкелейді, сол жаққа да қарап, сол әрекетті қайталайды)!

Сонымен қатар санамақ арқылы тұрмыстық іс-әрекетті жасатуға болады:

Бір саусақпен ешқашан (баланың сұқ саусағын ашып-жұмады),

Жіпті ұстай алмайды.

Бас бармақ пен сұқ саусақ (бас бармақ және сұқ саусақты қосады),

Қолға инені жамайды.

Үш саусақпен орамды (үш саусақты қосып, іс-қимыл жасайды),

Жүгіртейік қаламды.

Өнерлі ғой он саусақ (барлық саусақтарды көрсетеді),

Үй салсақ та, жол салсақ [5, 44] (қолдарын алға қарай созады).

Міне, балаға бесікте жатқан уақытынан бастап бесік жырын айтып беріп, ән-күй тыңдатып, одан кейін жаңылтпаш, жұмбақ, мақал-мәтел айту сияқты іс-әрекеттерді отбасында үнемі айтып берсе, нұр үстіне нұр болар еді. Бірақ бұл дүниелерді іске асыру кезінде фольклорлық шығармаларды әр баланың жас ерекшеліктерін, психологиялық дамуы мен қызығушылығын ескере отырып пайдаланған абзал. Ал ол үшін әр ата-ана халық ауыз әдебиеті үлгілерін өзі де жақсы біліп, оны қолданудың әдіс-тәсілдерін, оның бала тәрбиелеу ісінде алатын маңызды рөлі жөнінде зерттеушілердің қаламдарынан туған әдістемелік

құралдарды, баспасөз бетіне жарияланған материалдарды оқи отырып, орынды қолдана білгені жөн.

Психикалық дамуы тежелген ғана емес, жалпы кез келген балаға сөйлеуге дейінгі кезеңде қол массажы кедергі болмайды.

Ал саусақ ойындары өлеңнің сүйемелдеуімен тек моторика мен сүйемелдеуді ғана емес, сонымен қатар шеберлікті де дамытады. Себебі тыңдау арқылы бала естігенінің мағынасын түсінуге және сөйлеу ырғағын ұстауға үйренеді.

Психикалық дамуы тежелген балаларға нейрогимнастиканы қолданудың негізгі мақсаты – балалардағы сөйлеуді дамытуды белсендіру. Ол мақсат нәтижелі болуы үшін нейрогимнастикалық жаттығуларды үш топқа бөліп қарастыруға болады:

1. Ми жарты шарларының кортексінің тонусын көтеретін жаттығулар;
2. Ақпараты қабылдау және өңдеу мүмкіндігін жақсартатын жаттығулар;
3. Әрекетті бақылау мен реттеуді жақсартатын жаттығулар.

Аталған топтағы жаттығулар қалай іске асады?

Бірінші топқа – «Энергетикалық аю» жаттығуын жатқызуға болады. Кернеу бет, көз, ауыз, мойын бұлшықеттерінен алынады. Дауыс сымдарының функциялары жақсарады, сөйлеу айқынырақ болады. Ауызды кең ашып, саусақтармен жоғарғы және төменгі жақтарды байланыстыратын созылған буынға басу арқылы ашуға тырысқан жөн.

Екінші топқа келетін нейрожаттығу – «Дыбыстық жол». Бұл ойын-жаттығу бірізді жүруі керек. Егер жолда А дыбыс белгісі жазылып тұрса, оны оң аяқпен басу керек. Егер У дыбысы көрсетілсе, сол аяқпен басу керек. Үлкен және дайындық топтарына кішкене күрделендіріп алуға болады.

Осыған ұқсас «Алмаларды орналастыр» ойын-жаттығуы. Егер суреттің атауында А дыбысы болса, оң жақта тұрған себетке, У дыбысы берілсе, сол жақтағы себетке орналастыру керек.

Балалардың зейінін жақсартатын келесі ойын-жаттығу – «Шатасу» деп аталады. Оны іске асыру үшін оң алақанды басқа, сол қолды асқазанға қою керек. Содан кейін сөйлеу материалын айтумен бірге бастың жоғары жағынан бетке, ал асқазанды дөңгелек қимылмен ұру қажет.

Үшінші топқа жататын ойын-жаттығулар қол позицияларының ырғақты өзгертуін талап етеді. Мәселен, «Айнаға сурет салу» - ми жарты шарларының жұмысын синхрондауға, ақпаратты қабылдауға ықпал етеді, ақпаратты есте сақтауды жақсартады. Оны іске асыру үшін тақтада немесе бос қағаз парағында екі қолға қарындаш немесе қалам алып, бір уақытта айна-симметриялы сызбалар, дыбыстарды автоматтандыру үшін дыбыстарды, буындарды немесе сөздерді айту кезінде әріптерді салу керек.

Келесі ойын-жаттығу – «Тікүшак» деп аталады. Ол былай жасалады: оң қол өзінен алға қарай, сол қол өзіне қарай жылжиды. Шапалақтар арқылы дыбыстарды, буындарды немесе дыбыстарды автоматтандыру мақсатында сөздерді айту арқылы қолдың қозғалыс бағытын өзгерту керек.

Қорытындылай келе, қолдың ұсақ моторикасы, сөйлеу терапиясы жұмысында нейрогимнастиканы үнемі қолданып отыру түзету оқу процесіне, ақыл-ойдың дамуына оң әсер етеді. Сонымен қатар балалардың физикалық, психикалық, эмоционалды денсаулығы мен әлеуметтік бейімделуінің жағдайын жақсартады, шаршауды азайтады, ерікті бақылау қабілетін арттырады. Бұл өз кезегінде психикалық дамуы тежелген мектеп жасына дейінгі балалардың даму кемшіліктерін түзетуге ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Dennison Paul E. *Aprende major con gymnasia para el cerebro*. – Publisher: Editorial Terracota, 2022. – p. 98
2. Dennison Paul E., *Brain Gym (Masters\Salud)*. – Publisher: Redbook Ediciones; 1st edition, 2018. – p. 175

3. Деннисон Пол Е., Деннисон Гейл Е. Гимнастика мозга. Книга для детей и родителей. – Весь; 2020. – 5043 кб.
4. Степанов Г., Иммануил Кант и познание материи в Мире практическим разумом. – Ридеро, 2021. – 45 с.
5. Кәріпбаева А. 100 жұмбақ, 100 жаңылтпаш, 100 өтірік өлең, 100 санамақ, 100 тақпақ. – Талдықорған, 2016. – 94 бет

УДК 376.3

А.А.Ануарбекова

Даму интеллектуалдық қабілеті төмен балаларға арналған №7 арнайы (түзету) мектеп- интернатының мұғалім -дефектологы Алматы қ, Қазақстан e-mail: Aizhakon92@mail.ru

ЕРЕКШЕ БІЛІМДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ТҰЛҒА РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ОЙЫН ТҮРЛЕРІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа

Мақалада ерекше оқытуды қажет ететін балаларды тұлға ретінде қалыптастырудағы оқытып – үйретудің ерекше тиімді форма - ойын туралы қарастырылады. Ойындардың атқаратын қызметтері сан. Ұйымдастырылуына байланысты – интеллектуалдық, эстафеталық, логикалық, дидактикалық, шығармашылық ойындар. Бұл олардың қандай істі болса да атқара алатындықтарына сенімдерін арттырып, еңбекке деген ынтасын дамытады. Жеңіл дене жаттығулары, секіру, тізбек құру, бір қатарда қойылған заттар арасымен жүру, қимылды ойындар дене белсенділігін арттырып, баланың жеңіс үшін қуаныш сезімін, алға ұмтылу сенімділігін оятуды көздейді.

Түйін сөздер: ЕББҚ бар балалар, ойын, ойын түрлері, баланың сенімін арттыру, ынтасын дамыту.

Ануарбекова А.А.

учитель- дефектолог КГУ Специальная (коррекционная) школа -интернат №7 для детей с интеллектуальными нарушениями развития г. Алматы, Казахстан, e-mail: Aizhakon92@mail.ru

ВАЖНОСТЬ ИГРОВЫХ ФОРМ В ФОРМИРОВАНИИ ЛИЧНОСТИ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Аннотация

В статье рассматриваются наиболее эффективные формы обучения и воспитания в формировании детей с особыми потребностями как личности. Функции игр многочисленны. В зависимости от организации - интеллектуальные, эстафетные, логические, дидактические, творческие игры. Это дает им уверенность в том, что они могут делать все, что захотят, и развивает их мотивацию к работе. Легкие физические упражнения, прыжки, цепочка, ходьба между предметами в ряд, подвижные игры направлены на повышение двигательной активности, пробуждение в ребенке чувства радости победы, уверенности в движении вперед.

Ключевые слова: дети с ООП, игры, виды игр, повышение уверенности ребенка, развитие мотивации.